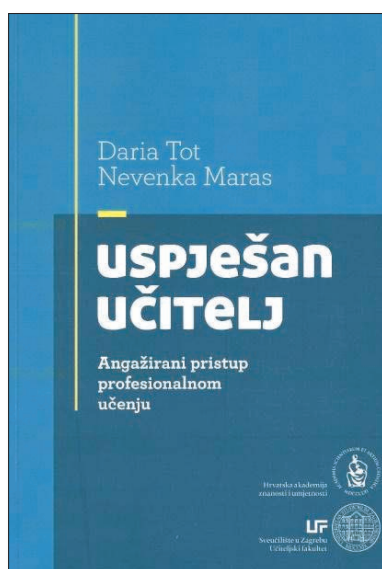

Odgovornost za profesionalno učenje

Daria Tot, Nevenka Maras: *Uspješan učitelj: angažirani pristup profesionalnom učenju*. Bjelovar – Zagreb: Zavod za znanstvenoistraživački i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Bjelovaru; Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2023. *Posebna izdanja*, knjiga 17, 267 stranica

Knjiga je nastala kao rezultat izvrsne višegodišnje znanstvene suradnje između Akademijina Zavoda u Bjelovaru i Učiteljskog fakulteta u Zagrebu. U povodu obilježavanja Svjetskog dana učitelja u Bjelovaru je 3. listopada 2024. predstavljena knjiga *Uspješan učitelj*. Naime 5. listopada 1966. u Parizu je usvojena čuvena Preporuka o statusu učitelja čiji je bio cilj da vlade svih zemalja kontinuirano poboljšavaju položaj učitelja. Predstavljanje je bilo važan prinos obilježavanju Svjetskog dana učitelja i mogućnost da se usmjeri pozornost društva i obrazovne politike prema obrazovanju i profesionalnom usavršavanju učitelja.

Autorice su bile svjesne činjenice kako je znanstveno proučavati učitelja, posebice uspješnog učitelja, i lako i teško. Lako je, uvjetno rečeno, zato što su objavljeni brojni radovi o toj temi, a posebno su korisni oni koji se temelje na znanstvenim istraživanjima i dobroj osobnoj nastavnoj praksi. S druge strane teško je govoriti stoga što u tim istraživanjima ipak nema jedinstvene i prihvatljive definicije pojma

uspješan učitelj. Stoga je velik doprinos navedene knjige što sveobuhvatno definira pojam uspješan učitelj i što sadrži bitne odrednice, a to znači da je učitelj profesionalac koji postiže izvrsne rezultate, kvalitetno poučava i potiče učenike na učenje; on je vođa, mentor i uzor svojim učenicima, ostvaruje pozitivne profesionalne odnose s učenicima, roditeljima i kolegama, kontinuirano se profesionalno razvija stručnim usavršavanjem te je posvećen svojoj profesiji.

Autorice su u znanstvenoj monografiji, u razmatranju teme o angažiranom pristupu profesionalnom učenju, pokušale odgovoriti na više istraživačkih pitanja kao što su:

- Kako odgajati i obrazovati učitelja da uspješno obavlja svoj poziv, jer je biti učitelj prije svega poziv, dakle svaki je učitelj pozvan da brine o svojim učenicima i stvara nastavne situacije u kojima će gotovo svi učenici učiti i biti uspješni?
- Koje nastavne i osobne osobine mora imati uspješan učitelj ako doista uspješno obavlja jedan od najtežih poslova na svijetu?
- Kako organizirati odgojno-obrazovni proces kada se zna da kod uspješnog učitelja učenici postižu znatno bolje rezultate od onih koji tako ne rade? Prema tome, učitelj se mora stalno pitati: Radim li ja to što mislim da radim – poučavam li kvalitetno, jesu li moji učenici angažirani?
- Kako poučavati učenike s posebnim potrebama, one koji imaju teškoće u razvoju ili darovite učenike?
- Kako poučavati buduće učitelje da steknu potrebna stručna i profesionalna znanja s jedne strane te da s druge strane svaki učitelj postane i bude netko, što znači da primjenjuje inovacije, razvija osobine organiziranja aktivnog stjecanja znanja, učenike motivira za kvalitetan rad i osposobljava za samostalno učenje i učenje s razumijevanjem, ostvaruje dobre međuljudske odnose, pokazuje empatiju za svakog učenika, učenike ohrabruje i potiče stvaralački rad u školi, stvara pozitivno nastavno ozračje?

Pokušajmo sagledati kako su autorice u sklopu teorijskih spoznaja i praktičnih rješenja odgovarale na prethodna pitanja i dvojbe, ali uvijek svjesne kako nema konačnih odgovora, a posebno onih koji vrijede za svakog učitelja i svaku školu.

Sadržaj je strukturiran u pet poglavlja: Učinkovit profesionalni razvoj i izazovi učiteljske profesije, Cjeloživotno učenje i trajno profesionalno usavršavanje, Samovrednovanje u funkciji profesionalnoga razvoja učitelja, Stvaranje uvjeta za učinkovit profesionalni razvoj učitelja, Suradnja i životno zadovoljstvo učitelja. Vrlo je korisno što je sadržaj monografije obogaćen rječnikom pojmova i popisom suvremene literature.

U prvom poglavlju (str. 17-92) autorice opravdano naglašavaju kako svaki učitelj mora aktivno sudjelovati u vlastitom profesionalnom rastu i razvoju jer je to temelj-

ni uvjet kako bi poboljšao nastavnu praksu i svoje pedagoške osobine te postigao profesionalnu autonomiju. To će omogućiti učitelju da se njegov broj godina radnog staža podudara i s godinama poboljšanja prakse i iskustva. Suvremeno shvaćanje profesionalnog razvoja učitelja izražava se u razvoju koji se bazira na modelu konstrukcije znanja, kontinuitetu, sustavnoj podršci te praćenju rada i napredovanja. U tome je procesu ključno samovrednovanje, otvorenost prema inovacijama i timskom radu te cjeloživotnom učenju.

Drugo je poglavlje posvećeno osobito aktualnoj temi, a to je povezanost cjeloživotnog učenja i trajnoga profesionalnog usavršavanja (str. 95-141). Profesija učitelj sudbinski je povezana s filozofijom cjeloživotnog učenja, za razliku od nekih drugih zanimanja. Jasno je da učitelj uči kontinuirano tijekom cijelog života, jer mu učenje omogućuje profesionalno usavršavanje. Osim formalnih oblika učenja, na raspolaganju su mu neformalni i informalni oblici. Može se koristiti različitim strategijama i metodama profesionalnog usavršavanja, primjerice metodom refleksije, timskog rada i istraživanja, proučavanja slučaja i dr. Cjeloživotnim učenjem učitelj se osposobljava da uspješno odgovori na brze promjene u stručnim znanjima, a posebice – što se počesto zanemaruje – da proučava nove spoznaje u didaktici i metodici te psihologiji, koja pruža nove spoznaje o dječjem rastu i razvoju. Upitajmo se treba li se dijete prilagoditi školi ili se školski rad treba prilagoditi djetetovim posebnostima.

Autorice prikazuju i važnost samovrednovanja u funkciji profesionalnog razvoja učitelja, što je predmet trećeg poglavlja (str. 145-180). Učitelj mora pokazati svijest o važnosti samovrednovanja te kritičkih, ali dobronamjernih ocjena kolegica i kolega, učenika, pa i roditelja. Osim toga učitelj mora biti aktivan praktički profesionalac rada u mikro- i makrookruženju. Osobito je to važno za studente u inicijalnom obrazovanju kada će biti „predmet“, procjene svojih profesora i studenata. Takav pristup pomaže učitelju stvarati profesionalni identitet te postajati netko.

Nema sumnje kako je sljedeće, četvrto poglavlje (str. 183-199) važan prinos proučavanju profesionalnog razvoja učitelja jer se u njemu pokazuje koje uvjete treba osigurati radi ostvarivanja spoznaja o razvoju učitelja, što se pokatkad neopravdano izostavlja. Uvjete za učinkovit profesionalni razvoj učitelja treba stvarati u inicijalnom obrazovanju učitelja, u školi i na nacionalnoj razini. U Hrvatskoj važnu ulogu preuzima prije svega Agencija za odgoj i obrazovanje. Među poticajne uvjete možemo uvrstiti: kolegijalnost i suradnju, učinkovito vodstvo te školu kao zajednicu učenja. Prisjetimo se jesu li oblici profesionalnog usavršavanja uvijek – ili barem često – u funkciji unapređivanja učiteljske prakse.

U posljednjem poglavlju (str. 203-227) razmatra se uloga suradnje i životnog zadovoljstva učitelja u njegovu profesionalnom usavršavanju. Prije svega ključna je suradnja – kako između učitelja, tako i između drugih čimbenika odgoja i obrazovanja – te životno zadovoljstvo.

Zadovoljstvo učitelja odnosi se na opću dobrobit, sreću i zadovoljstvo koje učitelj doživljava u svojem osobnom životu i profesionalnoj karijeri. To zadovoljstvo obuhvaća emocionalno blagostanje, zadovoljstvo radnim mjestom, međuljudske odnose, postignuća i smisao u poslu. Prema rezultatima istraživanja, na skali životnog zadovoljstva hrvatski učitelji uglavnom su zadovoljni vlastitim životima. Koji god bio uzrok nezadovoljstva, ono učitelja ozbiljno ometa u radu s učenicima i ostvarivanju uloge uspješna učitelja.

Možemo slobodno zaključiti kako su autorice knjige *Uspješan učitelj* na poseban znanstveni način prikazale pet čimbenika koji su ključni da se učitelj ostvari kao uspješan učitelj, koji je angažiran i kojemu je stalo do vlastita profesionalnog razvoja u interesu učenika i vlastita integriteta. Napokon, navedena knjiga nije recept za neki lijek, ona nas potiče na razmišljanje o vlastitoj odgovornosti za profesionalni razvoj. Knjiga je namijenjena svakom učitelju i kreatorima obrazovne politike.

Dr. sc. Vladimir Strugar